

Geluk – Dé recensie – Petra Swaelmans

Zelden las ik een bundel – of roman – die zó consequent uit één geest leek te komen. *Geluk* is geen toevallig samenraapsel van verhalen, maar een zorgvuldig geconstrueerde lijdensweg in zes bedrijven. De verteller, naamloos, rusteloos en altijd op zoek, draagt de auteur als een tweede huid. De liefde, de dood, de herinnering, het lichaam: alles wordt opengelegd, bekeken, afgewezen of verlangd.

Wat deze bundel uitzonderlijk maakt, is de hardnekkige weigering tot verzachting. Zelfs de stiltes zijn scherp. Zelfs de momenten van tederheid zijn wrang. En toch is er steeds die onderstroom van verlangen: naar erkenning, aanraking, rust.

Niet elk verhaal is even sterk, niet elk deel even noodzakelijk. Maar als geheel is *Geluk* een monument voor het onvermogen. En dat maakt het, hoe oncomfortabel ook, des te eerlijker. Een bundel/roman om niet vrolijk van te worden, maar wel wakker.

Hieronder de vruchten van mijn noeste, Herculische arbeid:

Deel 1 - Gedoogd

No fokking happy endings

Een opening die je niet snel vergeet: ruw, rauw, met een aandoenlijke mix van verzet en overgave. Red Bull-Anna is meteen een figuur van vlees en bloed, tragikomisch en grillig. Verder te veel vrouwen (sekswerkers) om op te noemen. De auteur vindt hier de juiste toon tussen ironie en onmacht. Fokking goed geschreven, om even het taaltje van de auteur te bezigen, zonder te sentimenteel te worden.

Afwas

Een verhaal als een natte vaatdoek: al eens gelezen, al eens doorleefd, maar zonder overtuigende kracht of nasmaak. Niets blijft echt hangen. Leest als een soort coda van 'No fokking happy endings'. Wel bizar om na de eindeloze stoet sekswerkers een verhaal over een echte (nou ja) relatie te lezen.

Eurotrip, deel 1

Tijdens reizen naar Parijs, Rome en Brussel leren we meer (te veel?) over de relatie tussen Valerie, een steeds terugkerend personage, en de hoofdpersoon. Laat ons zeggen dat hun relatie, al kort aangeraakt in het lange openingsverhaal, ... niet gelukkig is. (Geen) kinderen kunnen krijgen, komt hier voor het eerst als belangrijk thema naar voren, in een prangende scène met Aaliyah.

Feest

Een scène zonder verrassingen, met veel gedoe (drank, softdrugs, zullen-we-samen-slapen-of-niet) maar weinig gevoel. Alsof je nuchter op een feestje komt waar je niemand kent. Moreel erg op het randje. De hoofdpersoon is leraar, gedraagt hij zich zoals het moet?

Eurotrip, deel 2

Dit tweede deel, de terugkeer van Aaliyah, draait om bedrog. *Geluk* bevat heel wat tijdsprongen, deze keer gaan we enkele jaren terug in de tijd naar Lissabon, waar het krampachtig vasthouden van de hoofdpersoon aan zijn (veronderstelde) geluk opvalt. Dit stukje schetst goed de geleidelijke neergang van de figuur om wie het allemaal draait.

Huilen zonder wolven

Drie vignetten over huilende dames. Sterk en schrijnend, hier komt de taal los van het verslag. Een

verstoorde intimiteit en haperende communicatie krijgen scherpe contouren. De hoofdfiguur is niet sympathiek (nooit geweest, geloof ik) maar wel echt. Een mens onder de mensen, zeg maar. Een van de weinige momenten waar het pijn doet en dat is precies goed.

Eurotrip, deel 3 (incl. de gedichten 'Konijn' en 'Dadendrang')

Konijn is grappig bedoeld, maar springt nergens echt op. De dadendrang blijft dan weer vooral bij woorden. Het voorafgaande verhaal, hoe kort ook, is beter. Wel of niet naar Turkije, is de vraag. En vooral: kan daarover gepraat worden.

Strafstudie

Een pijnlijk eerlijk moment tussen iemand die verantwoordelijkheid zou moeten nemen en iemand die deze taak op onverwachte wijze effectief opneemt, klein gehouden en daarom effectief. De locatie, een kerkhof, zorgt voor extra spanning. Meer van dit, graag.

Eurotrip, deel 4

Op naar Brighton! Bijzonder levendig verhaal met personages die enkel hier opduiken. De karakterschets van Solange is vernietigend. Beetje overtrokken, een afrekening?

Oudercontact

Een kort maar raak moment over de onzekerheid van de jeugd en de overbezorgdheid van ouders. De hoofdpersoon valt met een plof tussen twee stoelen. Op de achtergrond is een hulpeloze vaderfiguur aanwezig.

Eurotrip, deel 5

Ontluisterend verhaal over grensoverschrijdend gedrag, gesitueerd in Berlijn.

Catwalk

Korte opsmuk met een randje ironie. De striptease gebeurt niet enkel op verhaalniveau ...

Eurotrip, deel 6

Breekbare vertelling over een eerste liefde. Op gevoelige wijze neergeschreven.

Vlijmscherp

De hoofdpersoon bezoekt de tattoo-shop; de fall-out van zijn gedrag in het openingsverhaal wordt nu pas echt duidelijk. Goed hoe verhalen in deze episodische roman naar elkaar verwijzen.

Water (incl. 'Verloren voorwerpen')

Misschien wel het hardste verhaal in deze bundel, ongenadig voor familie, baas en vooral ... voor de hoofdpersoon zelf. De uitvaartplechtigheid, op zich nauwelijks beschreven, verleent een bijzondere gravitas aan het verhaal. Een kind sterft, hoe moet je daarop reageren?

Asfalt

Bijna anekdotische zelfmoordpoging. Vervreemdende toon die fascineert.

De rest van de wereld

Een sterk gedicht dat tegelijk als inleiding dubbelt voor het verhaal dat volgt.

De fokking ergste trip van allemaal

Net als de Eurotrip naar Berlijn leest dit verhaal als een afrekening. De hoofdpersoon is bepaald rancuneus. De wanhoop van zowel Valerie als de hoofdpersoon wordt wel beklijvend weergegeven.

De overstap

Een striemende kritiek op het onderwijssysteem.

Anna, geen Anna

Dit is niet Red Bull-Anna, noch een van de andere Anna's die in het lange openingsverhaal aan bod kwamen. Als ik het goed lees, is dit een soort prozagedicht opgedragen aan een recensente. Ik ben alvast niet die recensente. Broeierig stukje!

In het park

Dit verhaal lijkt mee het gedrag van de hoofdpersoon in de hele bundel te verklaren; ik geef dan ook best weinig prijs over het verhaal. 'In het park' wordt in omgekeerde volgorde verteld, en dat werkt goed. Het einde (pardon, het begin dus) is ijselijk in het licht van de nasleep. En op zich is dat einde al erg.

Bankieren voor beginners / The greatest love of all

Een geslaagd orgelpunt van het eerste deel. De sores van de hoofdpersoon omtrent geld en relaties komen goed in beeld en worden uitstekend vermengd. De beschrijvingen van zowel het verjaarmisje, met veel warmte neergezet, als de medewerkers van de bank ('de Bankautomaat' en 'de banksnol') zijn levensecht.

Deel 1 van *Geluk* is rauw en onbeschaamd, maar onder het vuil en de vlijmscherpe dialogen ligt een verrassend tedere kern. De schrijver durft personages neer te zetten die even onsympathiek als herkenbaar zijn, met als centrale as de onstabiele, tragikomische relatie tussen enerzijds de ik-figuur en zijn "muizenmisje" Red Bull-Anna, en anderzijds die tussen de ik-figuur en zijn vriendin Valerie. Wat begint als een ogenschijnlijk losmazige trip door cafés, kamers en nachtwinkels, ontvouwt zich langzaam tot een portret van een man die troost zoekt in vergankelijkheid en zinloze routine, en van een terecht genadeloze vrouw (Red Bull-Anna) die schuilt achter haar flair. Valerie wordt subtieler neergezet.

Toch sleept de tekst zich soms voort: niet elk intermezzo is even nodig. De thematische lijn is wel duidelijk en beklijvend: hoe geef je betekenis aan verbondenheid als alles wat je hebt gebouwd op drijfzand rust? De schrijver speelt met het idee van verdwaald geluk en tijdelijk evenwicht, zonder ooit te moraliseren. Dit is geen romantiek, dit is overleven met een flintertje hoop. En dat maakt *Gedoo* – ondanks de imperfecties – een pakkende, compromisloze openingsronde.

Benieuwd wat deel 2 en verder brengt ...

Deel 2 - Schaduwwind

Het eerste zaadje

Een sterk begin voor dit tweede deel, half grappend, half wanhopig. Heb jij al zaad gedoneerd vandaag?

Heterotopia

Een interessante titel, maar een enigszins verwarrend verhaal dat meer drijft op sfeer. Ik las het drie keer; hypnotiserend was het wel.

Feierabend

De hoofdpersoon beeldt zich een gezin in tijdens een gesprek en dat kost best moeite.

Doorgang

Een gedicht over miskramen, lijkt me.

Achtentwintig lentes

Ditmaal beeldt de hoofdpersoon zich enkel een dochter in. Goed uitgewerkt. Veel onverwachte humor.

Amy W. aan de lijn

Niet meer dan een tussendoortje over Amy Winehouse. Is ze in de hemel?

De laatste maan (Selene en Hyperion)

Wie doodt wie in dit gedicht, en hoe welkom is de dood? Sterke beeldspraak.

Kooi

Een deprimerend maar krachtig verhaal over mensen die het hebben opgegeven. Zoals bij alle bijdragen in dit deel speelt (het gemis aan) een kind een grote rol.

Ik wil niets van je

De titel is scherp, de toon is dat minder. Ik weet niet of de herhalingen in dit gedicht goed werken.

Schaduwkind daalt af in een meer introspectieve, bij momenten verstikkende sfeer. Waar deel 1 nog balanceerde tussen verlangen en zelfbescherming, schuift Deel Twee het gordijn opzij en toont wat daarachter siddert: een haperend kinderwens. De verhalen zijn compacter en vaak schrijnend precies. Ze snijden dicht op het bot en bevatten minder zelfspot dan die in deel 1. Vooral in 'De laatste maan (Selene en Hyperion)' en 'Kooi' komt de thematiek van gevangenschap en verlangen naar ontsnapping sterk naar voren.

Deel 3 - Samen

Bovenlijf

Een sensueel geladen start, die meer zegt in wat verzwegen wordt dan in de expliciete handeling. De fysieke nabijheid voelt tegelijk als een muur. Fijnzinnig verwoord, neigt naar magisch realisme. Een ode aan de auteur Guido Eekhaut, zo lijkt het.

Ontmoetingen

Weird verhaal over een man met een verkeersfetisj. Ik werd er niet meteen hitsig van.

Hump of dump?

Dit verhaal staat ook in de bundel *Alice. Nieuwe avonturen in Wonderland*, ook uitgegeven door Poespa Producties. Ik vind dat het in de context van *Geluk* meer diepgang krijgt.

Schouder aan schouder

Sterk opgebouwd SF-verhaal, met de nadruk op broederschap en, misschien, de herenliefde. De hele vertelling berust op een frozen shoulder.

De onschuld zelve

We trekken naar IJsland! Knap verhaal over een man die zijn gezin in de steek laat, maar door de goden gebruikt wordt. Fantasy met een duister kantje.

Wielsverwant

Een intiem sprookje over een meisje dat al fietsend haar geliefde vindt.

De sjamaan voorbij

Een gedicht dat het midden lijkt te houden tussen symboliek en fantasy.

Samen kijkt af van de andere delen; het gaat hier meer om horror, sciencefiction en fantasy. Toch zie je een verlangen naar een gezin of toch minstens een betekenisvolle verbinding met een ander terugkeren hier.

Deel 4 - Schittering

De faalcoach

Een heerlijk sardonisch portret van de zelfhulpindustrie. Dit verhaal borduurt voort op de citaten van Charlie Sheen die in het boek zijn opgenomen. 'De faalcoach' toont ons wat bipolariteit is of kan zijn, net zoals het volgende verhaal.

Gouden dagen

Lange, koortsige trip waarin de hoofdpersoon een vrouw zoekt om te kussen, en daarbij rekening houdt met etiquette noch gevaar. Waar bipolariteit in het vorige verhaal zich in een woekerende dadendrang uitte, zien we hier vooral de dwangmatige kant, geloof ik.

Schittering is een ironisch getitelde sectie: de werkelijke glans komt niet van succes, maar van inzicht na de val. Maar biedt inzicht ook uitzicht op verandering? Voorlopig is dit het sterkste deel van de bundel.

Deel 5 – Lichtheid

Ouroboros

Een boeiende aftrap: de slang die zichzelf opeet is hier niet meer dan een banale persoon die zijn of haar verdriet wegvreet op de sofa.

Tweeënvijftig

De terugkeer van Valerie, ditmaal op het water. Beklemmende weergave van iemand die de honger voorbij is en gewoon niet meer wil voelen.

Sober

Een gedicht over niet kunnen eten en de dood.

Uitbuiken

Deel 5 heeft iets met eten. De hoofdpersoon, die hier te gast is bij een sekswerker uit het eerste deel,

lijdt of leed aan anorexia. Veel verwijzingen naar muziek hier, die het verhaal verlevendigen en de vertelling mooi situeren in de tijd.

Met *Lichtheid* lijken we toch een beetje op ramptoerisme af te stevenen – aan welke (mentale) aandoening lijdt de hoofdpersoon niet? De verhalen en gedichten ‘werken’ nochtans wel.

Deel 6 – Leve december!

Philisterland

Haarscherpe analyse van een gezin en van neo-nazisme. Verkillend.

Een teken van leven

Net als ‘Hump of dump’ werd dit gedicht ook opgenomen in de bundel *Alice. Nieuwe avonturen in Wonderland*. De Wonderlandverwijzing is klein, ik zie vooral veel SF-referenties. Na het teneerdrukkende ‘Philisterland’ is dit een welkom opwekkend slotakkoord.

Leve December! belicht op grandioze wijze gezinsdynamieken. Gaat het er in elk gezin zo aan toe? Je mag hopen van niet.

Hoe zie ik het geheel van deze episodische roman? *Geluk* is een boek dat zich aan conventies onttrekt. Geen verzameling afgeronde verhalen, maar een gefragmenteerde spiegel van een getormenteerde geest. De zes delen vormen geen chronologie, maar een thematische afspiegeling van een ik-persoon die steeds verder afdaalt in zelfonderzoek, obsessie, verlangen en stil verdriet. De schrijver, onmiskenbaar aanwezig in stijl en toon, houdt geen afstand tot zijn personage; hij is het, of wil dat wij dat denken.

De kracht van deze bundel zit in de moed om intiem en pijnlijk eerlijk te zijn. In verhalen als ‘*No fucking happy endings*’ (een opeenvolging van vignettes die uitstekend werkt), ‘In het park’ en ‘Philisterland’ bereikt de auteur een rauw soort helderheid: de dialogen zijn gepast droog, de beschrijvingen minimalistisch maar raak, en – heel belangrijk – gevoelens worden niet uitgelegd, maar impliciet geleefd. De achterflap heeft het over rouw, en daar is dit boek inderdaad van doordrenkt.

Geluk is geen roman die antwoorden geeft. Het is een spiegel die je net te lang vasthoudt, zoals in het gedicht ‘De laatste maan (Selene en Hyperion)’, tot je je eigen imperfecties ziet en je afvraagt: ga ik in mijn voortdurende zoektocht naar geluk respectvol met anderen om?

Petra Swaelmans (4,5)

Meestal horror-recensente, Wednesday look-alike